

Zo ken ik jou en mij...

In een dreumesgroep' ervaren jonge kinderen belangrijke momenten voor de ontwikkeling van hun zelfbewustzijn en hun 'intersubjective self'.

DOOR: ELIN MICHÉLSEN - De meeste Zweedse ouders met jonge kinderen werken of studeren. Daarom gaan bijna alle jonge kinderen vanaf 1½ á 2 jaar naar de voorschoolse opvang waar ze dagelijks in contact komen met leeftijdsgenoten. Deelnemen aan voorschoolse opvang (in de dreumes- of peutergroep) is voor Zweedse jonge kinderen de norm en wordt gezien als een heel positieve ervaring. Het Zweeds nationaal curriculum voor deze leeftijdsgroep noemt deze allerjongste kinderen ook 'leerlingen'. Meedoen aan voorschoolse activiteiten wordt gezien als de eerste stapjes in het onderwijsstelsel. De bedoeling is dat de jongste kinderen zowel meer over zichzelf en hun leeftijdsgenootjes leren als over het leven in het algemeen. Deze pedagogische benadering wordt steeds algemener toegepast en wordt als belangrijke kwaliteitsfactor gezien.

Dit is de context waarin ik mijn onderzoek heb uitgevoerd naar de interactie tussen groepsgenoten in vijf groepen. In deze studie identificeerde en analyseerde ik op basis van video-opnamen, reeksen van interacties en non-verbale dialogen. De focus lag op reeksen van verschillende duur, inclusief heel korte reeksen van twee interactiemomenten en heel lange reeksen met meer dan vijftig momenten.

Wederzijdse interesse

Het is overduidelijk dat deze kleine kinderen in staat zijn tot verschillende soorten van wederkerige interactie in termen van vorm, inhoud en emotionele stemming. Interesse voor

elkaar is een opvallend aspect in deze interacties en het is deze interesse die de interactie tussen kinderen creëert en onderhoudt. In de interactiereeksen verzinnen de kinderen gezamenlijke speelprojecten, onderhandelen, stemmen in en voeren hun projecten succesvol uit. Dit gemeenschappelijk spel kan gezien worden als een vroege uiting van een dreumescultuur, gekarakteriseerd door non-verbale verstandhouding, intuïtieve communicatie en plezier.

Plezier in interacties

In de interactiereeksen is het plezier van de kinderen overduidelijk. De kinderen lachen, hebben een stralende glimlach op hun gezicht of uiten vrolijke kreten. Deze uitingen van plezier worden positief beantwoord door de andere kinderen met nieuw gelach, geschreeuw en andere uitingen van plezier. Ik noem ze *plezierdialogen*. De kinderen lijken elkaar te vertellen dat ze blij zijn met wat ze doen en met elkaars aanwezigheid. Sommige uitingen van plezier zijn tijdelijk en gaan snel voorbij, maar plezierdialogen, het heen en weer kaatsen van plezieruitingen, kunnen ook langer, soms wel enkele minuten duren.

De lijfjes van de kinderen doen onmiskenbaar mee in het plezier en je ziet vaak dat uitingen van blijdschap gepaard gaan met wijdse en krachtige lichaamsbewegingen. Het lijkt wel alsof het plezier vooral zit in het feit dat het leuk is om iets fysieks te doen, om te bewegen. Ik noem dit *plezierbewegingen*. Soms doen de kinderen iets dat nieuw, anders, gek of ondeu-

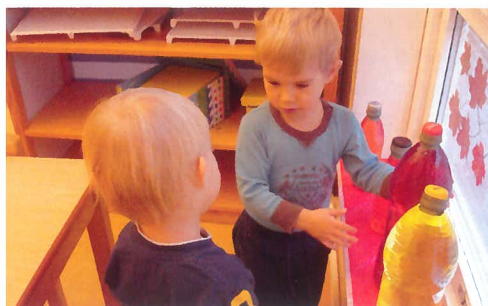
gend is en tonen verrassing. Als iets niet aan de verwachtingen of regels voldoet, dan is het leuk. Ik noem dit *anarchistisch plezier*.

Socialisatie in de groep

In de dreumescultuur die de kinderen met elkaar creëren, socialiseren de kinderen elkaar. Daarbij beïnvloeden de kinderen elkaars leerproces en ontwikkelen zij samen sociale vaar-

digheden die zij toepassen als zij in elkaars gezelschap zijn. In de communicatiereeksen waarin kinderen het perspectief van de ander innemen, maken kinderen zich communicatiestrategieën eigen met behulp waarvan zij door de andere kinderen begrepen worden. Ze stemmen hun communicatiestrategieën op elkaar af en passen zich aan elkaar aan. Zo ontwikkelen zij gemeenschappelijke spelroutines

die kenmerkend zijn voor groepsocialisatie.

In het samenspel leren dreumesen de regels voor interactie in de groep. Omdat de interactiereeksen verschillend zijn, krijgen de kinderen reeksen van verschillende ervaringen waardoor ze een breed repertoire opbouwen aan alternatieve handelingsmogelijkheden. De kinderen testen hun begrip van de interactieregels in korte contacten zoals de ochtendbegroe-

ting en het afscheid nemen. In andere interactieseries, waarin kinderen langere tijd met elkaar bezig zijn en waarin ze zich aan elkaar aanpassen rondom een gemeenschappelijk project of stuk speelgoed, leren kinderen hoe ze de aandacht van een groepsgenoot vast kunnen houden door bijvoorbeeld het eigen ritme en de eigen snelheid aan te passen aan het ritme en de snelheid van de ander. Het lijkt erop dat kinderen in de voorschoolse klasjes door al deze interacties van elkaar leren en zo sociale vaardigheden ontwikkelen.

Het intersubjectieve zelf

De interactie-ervaringen van dreumesen met hun leeftijdsgenootjes dragen sterk bij aan de ontwikkeling van een 'intersubjectieve zelf', het begrip dat verwijst naar met anderen gedeelde subjectieve beleving (Stern, 1985). De met emotie geladen communicatieve uitwisselingen waarin dreumesen elkaar spiegelen, accepteren of afwijzen, hebben niet alleen grote betekenis voor het verwerven van sociale vaardigheden, maar ook voor het ontwikkelen van het besef van het intersubjectieve zelf. Ik zou daarom graag de notie van het intersubjectieve zelf – of hoe kinderen zichzelf zien door en in contacten met leeftijdsgenoten – willen toevoegen aan Da-

niel Sterns concept van zelf, als een belangrijk en nieuw aspect.

Ik geloof dat de groepservaringen van dreumesen direct bijdragen aan de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Ik geloof ook dat deze vroege ervaringen worden verinnerlijkt als representaties van het samenzijn met leeftijdsgenoten en zo bijdragen aan de beelden en verwachtingen die kinderen hebben van het samenzijn met andere kinderen.

Elin Michélsen is psycholoog en Ph.D aan de University van Stockholm. • E: elin.michelsen@telia.com

¹ In dit artikel wordt de term *dreumes* gebruikt voor kinderen van 1½ tot 3 jaar, de groep die in Nederland met *dreumesen/peuters* wordt aangeduid en in Vlaanderen met *peuters*.

Referenties

- Elin Michélsen (2004) *Kamratsamspel på småbarnsavgdelningar*. Stockholm universiteit.
- Elin Michélsen (2005) *Samspel på småbarnsavgdelningar*. Stockholm. Liber.
- Daniel Stern (1985). *The interpersonal world of the Infant*. New York. Basic Books.